

KULTŪROS PAVELDO CENTRAS

Valstybės biudžetinė kultūros įstaiga. Ašmenos g. 10, 01135 Vilnius, tel. (8 5) 262 2926,
faks. (8 5) 212 2191, el. p. bendras@kpc.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188204053

Lietuvos Respublikos valstybinei
kultūros paveldo komisijai

2019-06-18 Nr. 16.5/2-359
Į 2019-05-20 Nr. V11- (6.4E)

DĖL IŠTEKLIŲ KULTŪROS PAVELDO TYRIMAMS

Atsakydami į Jūsų raštą informuojame, kad Kultūros paveldo centras neatlieka ardomųjų archeologinių, meninės raidos ar architektūrinių tyrimų. Šiuo metu Centro Duomenų skyriaus Urbanizuotų vietovių, Statinių, Vietų ir Kilnojamųjų objektų poskyriuose dirba 43 istorijos, archeologijos, meno ir architektūros istorijos specialistai (iš jų – 6 humanitarinių mokslų daktarai, 5 doktorantai), kurie rengdami kultūros paveldo objektų apskaitos dokumentų projektus pagal turimas laiko sąnaudas atlieka kiek įmanoma išsamesnius neardomuosius kamerinius ir lauko tyrimus: fiksavimo darbus, istorinės meninės raidos ir inžineriniai tyrimus, atliekamus taikant vizualinius, lyginamuosius metodus, įvairių archyvinių dokumentų ir ikonografinės medžiagos bei nekilnojamųjų kultūros vertybių planinių, tūrinių ir kt. vertinamojo pobūdžio tyrimus bei žvalgomuosius tyrimus, atliekamus patikslinant objektų apimtį ir sudėtį, nustatant fizinę būklę ir lokalizuojant autentiškos medžiagos išlikimą.

Kultūros paveldo centro Detaliųjų tyrimų poskyris (toliau – Centras) yra vienintelė įstaiga Lietuvoje, kurioje yra atliekami nekilnojamąjį kultūros paveldo cheminiai ir kt. medžiagiškumo, mikrobiologiniai tyrimai. Centro Duomenų skyriaus Detaliųjų tyrimų poskyryje dirba 5 darbuotojai, turintys didelį potencialą tyrimų srityje (chemijos mokslo daktarai, chemijos bei biologijos magistro laipsnius tyrintys darbuotojai, mokslininkai) bei yra atestuoti Lietuvos Respublikos kultūros ministro patvirtinta tvarka. Specialistai yra išigilinę į senąsias atlikimo, tvarkybos technologijas, jų dabartinę destrukciją bei intensyviai dirba su pažeidimų prevencija.

Detaliųjų tyrimų poskyryje atliekami nekilnojamųjų kultūros vertybių cheminiai ir mikrobiologiniai tyrimai. Prieš pradėdant konservavimo, restauravimo darbus būtina nustatyti, kokios sudėties naudotas tinkas, mūras, koks užpildo rupumas, sudedamųjų dalių santykiai, morfologija. Restauruojant kultūros vertybes būtina naudoti medžiagas, kurios atitinka senąją technologiją arba jai neprieštarauja.

Specialistai, dirbantys Duomenų skyriaus Detaliųjų tyrimų poskyryje teikia konservavimo, restauravimo darbų rekomendacijas, atlieka cheminius ir kt. svarbius medžiagiškumo tyrimus, todėl su objektu susipažįsta dar prieš tvarkybos darbus, išanalizuoja naudotas medžiagas, atlikimo technikas ir geba pasiūlyti konservavimo, restauravimo sprendimo būdus, neprieštaraujančius senosioms technologijoms. Taipogi, rūpinasi prevencinėmis priemonėmis ir technologijomis, kurias naudojant nepažeidžiamas objektas bei sumažinama arba pašalinama avarinė būklė.

- **Cheminė ir granulimetrinė tinko bei mūro analizė.**

Privaloma atlikti mūro sudėtinių medžiagų analizę (cheminė ir užpildo granulimetrinė analizės), nustatyti organinę rišamąją medžiagą, kadangi naudojamos restauracinės medžiagos turi būti tos pačios kilmės.

Granulimetrinė sudėtis – užpildo dalelių pasiskirstymas pagal stambumą, išreikštas išbiru per nustatytą sietų skaičių masės procentais.

Cheminė tinko bei mūro analizė atliekama norint nustatyti tinko ir mūro kokybinę sudėtį. Cheminės sudėties analizės metu siekiama įvertinti naudotas pirmines medžiagas, skiedinio paruošimo technologiją. Lyginamuoju būdu analizuojami skiediniai pagal tris rodiklius, susijusius su skiedinio sudėtimi:

- 1) karbonizuotų kalkių;
- 2) smėlio (užpildas);
- 3) hidraulinių priemaišų procentinius kiekius pagal svorį.

Cheminės analizės rezultatas – nustatomi rodikliai (oksidai, esantys skiedinyje), pateikiamas rišamosios medžiagos ir užpildo santykis, išskaičiuojamas hidraulinis ir magnezinis moduliai.

Tyrimų metu nustatoma granulimetrinė, kiekybinė cheminė sudėtis, pateikiamas vizualinis aprašymas, rekomendacijos konservavimo – restauravimo darbams.

- **Polichromijos tyrimai – cheminiai ir stratigrafiniai dažų sluoksnių tyrimai**

Privaloma atlikti stratigrafinius dažų sluoksnių tyrimus, nustatyti pirminius dažų sluoksnius, rišamąsias medžiagas, pigmentus, atlikimo techniką ir remiantis šiais tyrimais turi būti sudarytos technologinės rekomendacijos sienų tapybos tvarkybos darbams.

Prieš atliekant sienų tapybos, freskų konservavimo – restauravimo darbus būtina nustatyti, kokie naudoti tikslūs dažai (kokios sudėties naudoti dažai)(pigmentai ir rišamoji medžiaga), kad restauravimo metu būtų naudojamos tinkamos medžiagos, kurios atitinka senąją technologiją arba jai neprieštaruoja. Todėl atliekami tapybos **polichrominiai tyrimai**, t.y. atliekami **cheminiai dažų sluoksnių tyrimai**, kurių metu nustatomi mėginių pigmentai, rišamoji medžiaga, dažymo technologija. Kiekviename dažų sluoksnyje yra pigmentai ir rišamosios medžiagos. Rišamoji medžiaga yra svarbi dėl naujų dažų tinkamumo, kadangi turi būti naudojama tokia pat rišamoji medžiaga arba jai gimininga (turi nereaguoti, tinkamai apsaugoti).

Prieš restauruojant freską (ar sienų tapybą) svarbu nustatyti ne tik, kokie dažai, bet ir kiek jų sluoksnių yra freskoje ar sienų tapyboje. Atlikus **stratigrafinius dažų sluoksnių tyrimus** nustatomas tikslus mėginį dengiančių dažų sluoksnių skaičius. Remiantis stratigrafija (dažų sluoksnių kiekis) nustatoma, kurie dažų sluoksniai pirminiai, kokios jų spalvos ir t.t.

Laboratorijoje atliekami nekilnojamųjų **metalinų kultūros paveldo objektų medžiagiškumo tyrimai**. Prieš restauruojant metalinį paminklą būtina nustatyti, kokie metalai jį sudaro (elementai) ir tik tuomet naudoti medžiagas, kurios geriausiai tinka tokio metalo konservavimui, restauravimui.

Polichrominių (cheminiai ir stratigrafiniai tyrimai) metu nustatomi pigmentai, rišamosios medžiagos, dažų sluoksnių eiliškumas, kiekis. Pateikiamos išvados, tapybos konservavimo – restauravimo rekomendacijos.

- **Cheminė korozija – vandenyje tirpių druskų tyrimai**

Cheminė korozija yra viena aršiausiai ardančių konstrukcijas. Vandenyje tirpios druskos kristalinasi pastato konstrukcijų paviršiuose (sienos ir kt.) tokiu būdu ardydamos vidinius ir viršutinius medžiagų sluoksnius. Būtina nustatyti, kiek ir kokių vandenyje tirpių druskų yra objekte ir nedelsiant jas pašalinti.

Analizės metu atliekama kokybinė vandenyje tirpių druskų analizė. Pateikiamos nudruskinimo rekomendacijos.

- **Biologinė korozija – mikrobiologiniai tyrimai**

Privaloma atlikti biologinės korozijos (biologiniai kenkėjai) tyrimus. Turimų metu nustatomi biologiniai kenkėjai – kerpės, dumbliai, bakterijos, entomologiniai kenkėjai. Pateikiamos antiseptikavimo rekomendacijos.

Centro specialistams, kurie atlieka cheminius ir fizinius nekilnojamojo kultūros paveldo objektų cheminius bei technologinius tyrimus reikalinga nauja įranga tikslesniems bei išsamesniems tyrimams atlikti, taip pat greitesniam darbų atlikimui. Šiuo metu yra didelis poreikis naujos ir šiuolaikiškos įrangos, nes turima įranga pasenusi – dalis įsigyta prieš 20-30 metų ir nebeatitinka šiuolaikinių standartų.

Šiuo metu kartu su partneriais VĮ „Lietuvos paminklai“, Kultūros paveldo departamentu, Riiksantikvaren (Norvegija) ir KA (Norvegija) ruošiama 2014-2021 m. Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo programos "Kultūra" tiesioginio finansavimo projekto „FIXUS“ paraiška. Projekto metu bus sukurta ir įgyvendinta prevencinės kultūros paveldo priežiūros programa. Projekto metu planuojama sukurti 3 mobilių dirbtuvių komandas (viso 9 darbuotojai), apžiūrėti ir defektus pašalinti 200 objektų (vykdoma atranka). Projekto metu atliekami ir cheminiai, biologiniai tyrimai, kuriems planuojamas dalinis reikalingos įrangos defektams nustatyti, tyrimams atlikti, įsigijimas.

Direktorius

Virgilijus Kačinskas